

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj Central University Library Cluj

ANUL II.

NO. 6

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Umanitatea
Ion Barbu Infrângere
George Cair Ce-a zis Saadi
Marcel N. Romanescu In făcere
G. Rotică Pe stradă
Alexandru T. Stamatiađ . . . Doină

CRONICI:

- Eugen Relgis* : Revizuire de expresii ;
Mihail Iorgulescu : Teatrul Modern : Poama
crudă de Bracco.

Editura ALCALAY & Co.

pare Sâmbata

UN LEX

A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COLABORATORI:

F. Aderca, I. Barbu, Gh. Brăescu, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Sân-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Mișlan, Corneliu Mojdovanu, D. Nanu, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, Ion Piliat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

„UMANITATEA“

Primim dela Iași revista „*Umanitatea*”. Iași, care au fost leagănul tuturor ideilor mari și al mișcărilor literare și sociale, au adăpostit și «*Umanitatea*» în fundul unei curți. Internaționala gândirii și dragostea de neamui omenesc *in abstracto* și-au găsit în tânărul d. Eugen Relgis un teoretician și un luptător.

Față de d. Relgis am o veche obligație morală. Cititorii *Sburătorului* îl cunosc, desigur. Priveam totuș ca o datorie de a-i ajuta să-l cunoască mai bine, nu numai prin ce e ci și prin virtualități: promite să fie un scriitor și o conștiință.

După grave erori literare de tinerețe, din care i-au mai rămas urme indelebile, d. Relgis a început a-și afirma o originalitate poetică. Ieșind din cercul emoțiilor sentimentale, tânărul nostru colaborator a scos poezie din recea scântee a emoției cerebrale. După cum găsim la d. Ion Barbu emoția cosmică, găsim la d. Relgis emoția mecanică. Firește, nu de o noutate desăvârșită: d. Relgis făcea de pe atunci parte din internaționala gândirii. Verhaeren ne dase nu de mult fiorul orașului tentacular, poezia muncii omenești, măreția mecanice. În *Cântecul Mașinii* a d-lui Relgis simți totuși o emoțiune reală și personală. Ideea reducerii omului la o simplă anexă a mașinii create de dânsul e impresionantă; creatorul căzut în dependența creaturii lui conține sâmburele unei mari tragedii. Specia emoțiunii cerebrale pe care o caută d. Relgis, în lipsa adevăratei sensibilități poetice, este însă pe atât de rară pe cât e de prețioasă. Poetul e redus fatal sau la ste-

rilitate sau se revarsă în retorică. Și cum nu renunță nimeni bucuros la scris, retorica glacială înneacă cele mai dese vibrația emoțiunii.

Zidit în sine prin fatalități organice, d. Relgis s'a înclinat de timpuriu asupra lui însuși. Și-a creat o viață interioară; iar încercările de roman, nepublicate încă, îl arată înzestrat cu darul auto-analizei. La timp vor aduce poate o notă nouă și prin absența de fapte materiale dar și prin bogăția vieții sufletești; o operă în care monotonia și lipsa artei vor fi rescumpărate, cred, prin sinceritate și prin apriga ascensiune a unui suflet chinuit de nobile probleme.

Mai mult ideolog decât poet (deși ideologia lui e deseori verbală), mai mult poet decât artist, d. Eugen Relgis intrupează preocupările unei părți din generația mai tânără. Războiul a trezit într'insul o violentă pasiune pentru pacifism și o imensă dragoste pentru omenirea abstractă. Sâmburele acestei ideologii se putea urmări și în *Sburătorul*. În chip firesc l'a dus la *Umanitatea* care, fără să aibă o doctrină, respiră totuși o tendință și în literatura ei slabă, și în ideologia ei primejdioasă...

Cuvântul introductiv al *Umanității* îl ține un profesor universitar dela Iași; d. d-r Parhon, care-și încheie cu fermitate articolul: „*toată intelectualitatea omenirii să propage popoarelor dezarmarea*“. Foarte simplu. Când vor fi dezarmat și celelalte popoare să dezarmăm și noi. Problema sincronismului e atât de esențială încât, nerezolvând o, dezarmarea e sau o naivitate pentru ideologi sentimentali sau o formulă subversivă pentru teoreticienii societății viitoare. La baza ei mai e și ignorarea condițiilor de existență a omenirii și chiar a vieții în sine.

D. doctor ne recomandă dezarmarea. Un tânăr s'a însărcinat să ne compromită armata pe cale nuvelistică: d. Adonis Popov, care trebuie să fie mai legat de Cadri-later decât de mitologie.

Un căpitan român, plâsmuit după concepția umanitară a d-lui Popov, explică astfel cauzele războiului: „*Ba nu, și-au tras bogății hotarul exploatării. Și-n numele acesteia—*

botezată patrie pentru cei proști, au dus popoarele în războiu, le-au asmuțit unele asupra altora; și bietele popoare, înfierbântate de luptă și de ciuda înfrângerii au acceptat patria și au lăsat-o moștenire... l'au învățat să urască etc...»

Cuprins de umanitarism subit, căpitanul nostru povestește cu o groază teatrală, cum în campania din Ungaria, a ucis cu o granată 75 de Unguri refugiați într'un beciu; pe vre-o cinci i-a culcat la pământ cu propria ui mână într'o adevărată beție sanguinară. Soldații miloși n'au voit să execute ordinul; dar ofițerul bestial a tras.

„Al cincelea tremura... tremura ca varga... Era un tinerel frumos și alb ca varul... Când i-a venit rândul, a căzut în genunchi și a început a plânge cu bobote... Plângea în gura mare... Mă ruga ca un nebun să nu-l împușc... Mă ruga cu ultima lui nădejde, ca un disperat... Și săruta pământul... (Urmează zece rânduri patetice în care prizonierul se trudește să mlădie ferocitatea ofițerului român, arătând că are acasă un copil mic).

— Și ce-ai făcut?

— O mână cuprinsă emoția... University Library Cluj

— Și l'ai iertat?

— ...nu... l'am trăznit... în cap...

Aceasta e «umanitatea» prin care d. Adonis Popov vede pe ofițerul român. Tânărul exemplifică bine teoriile d-lui dr. Parhon: se impune dezarmarea.

* * *

Jean-Jacques Rousseau spunea că unii oameni se simt coprinși deodată de o mare dragoste pentru Turci și Tătari, spre a se dispensa să-și iubească aproapele.

Fac apel la noii noștri compatrioți, d-nii Enric Furtună, Eugen Relgis, B. Luca, G. Spina, Lazăr Florin, Virgiliu Moscovic, colaboratorii primului număr ai revistei, ca, înainte de a-și istovi forțele afecțiunii lor pentru Umanitatea îndepărtată și abstractă, să-și aducă aminte și de noua lor Patrie apropiată și tangibilă.

E. LOVINESCU

INFRÂNGERE

Ca fruntea mea să poarte diademul
Ce fulgeră'n albastrele palate
Am ridicat oștiri nenumărate
Și'ncrezător, deslănțuii blestemul.

Deslănțuii mulțimile 'ntrunite
Și năpădită fu întreaga zare
Iar vremea prinse-ncet să desfășoare
Fuiorul ei de ore nesfârșite...

Mult timp, în pragul porții opaline,
Am stat s'aștept heraldul biruinții,
Am stat să'nțreb întinsurile minții
De crainicul trimis, ce nu mai vine.

Nu vine, căci spre culmile 'nghețate
Oștirile n'au vrut să se îndrume,
N'au mai dorit podoaba fără nume
Și n'au zărit albastrele palate.

Incât, sub vântul aprig de ispite
S'au răslețit din țară 'n altă țară...
Și-acum se întorc în turme istovite
Hlamida să-mi sărute și să moară.

Oștirile se-întorc. În juru-mi, sborul
Și umbra morții dornic se împarte;
Pe când, prin doliul sălilor deșarte
Cu pași sonori pătrunde Invingătorul...

ION BARBU

CE-A ZIS SAADI

Imi suna fără răgaz în auz, versul lui Alfred de Vigny, cu care m'a petrecut până la eşire, amicul meu Dinu Vioreanu, după o discuție infierbântată :

«Car la femme est un être impur de corps et d'âme»...

Cu încheierea asta ne-am despărțit, fără să-l fi putut convinge, cum aş fi voit, că e o nebunie stăruința lui neînduplecată, în ideea urâtă—pe care o desfășura cu o volubilitate bolnavă—privitoare la femeie în general, ca utilitate socială, făcând să reiasă nemărginita catastrofă, în care a fost asvârlită omenirea, pe urma existenței acestui sex supărător.

Și Dinu Vioreanu, om tihnit de felul său, temperament cum-pănit și sobru, era de nerecunoscut îndată ce trebuia să sprijine cu argumente, repulsiunea lui pentru femeie. Figura-i schimba tonuri de la palid la roșu-aprins, vinele gâtului se umflau ca frânghiile, ochii îi scăpărau, iar glasul-i răsună dogit și aspru.

Pentru el, toate nenorocirile lumii, izvorau din femeie. De la primul păcat al Evei și până la războiul mondial, tot răul strecurat pe pământ, își avea obârșia în ochii femeilor frumoase.

Am zis „frumoase“ pentru că trebuie să facem o mare deosebire între cele frumoase sau drăgălașe și cele urâte.

Pe aceste din urmă le asemuim cu bărbații, neînstare să prilejuiască *patima*, izvorul tuturor relelor din omenire.

Și argumentând furios nu putea sta locului, ci măsura camera în lung și'n lat.

În expunerea lui furtunoasă, era neegal ca intonație : aci striga, aci șoptea; când declama, când fredona tot ce-i venea prin minte, dorind mult să convingă și prin nuanțare.

Odată a sărit de pe jilț și mi-a strigat :

— Știi tu ce-a zis Saadi, poetul persan Mușarîf-ed-Din Saadi..?

Și declamă tunător :

«Puternici ai pământului! să nu ajungeți să iubiți femeia cu aprindere!»

«Și știi cât a trăit Saadi?.. 107 ani!.. Acum zace de mai bine de șapte secole, în mijlocul unui parc plin cu roze de Șiraz!..»

Apoi fredonă o arie din „Le jour et la nuit.“

«La femme, la femme, la femme,

Il n'en faudrait pas! Il n'en faudrait pas...»

..Și asta totdeauna când era sgândărit de prieteni, care-i știau meteahna. El părea atunci o enciclopedie deschisă, documentat cum era până'n dinți și pregătit pentru orice fel de discuție, în această privință.

„Da, da, spunea el deseori, toată suferința din omenire a fost adusă de femeie. Istoria popoarelor vechi e plină de frământări prilejuite de femeile frumoase. Mitologia greco-romană ce este altceva decât povestirea pătimășelor deslănțuiri ale zeilor, în legături vinovate cu zeițele altora, în siluirea nimfelor, în apropierea incestuoase, sau răpirea de pe pământ a muritoarelor pline de farmec și tinerețe.

Care e cauza ascunsă a tuturor frământărilor omeniești în ultimă analiză, decât dorințele femeilor seducătoare de a *stăpâni*, îmboldite de nevoia luxului, sau de râvna de a-și mulțumi orgoliul, umilind pe semenele lor?..

Dar sămânța de ură, pe care femeia, cu multă dibăcie, o sădește în sufletul bărbatului, între două îmbrățișeri calde, sub vibrarea voluptosului suspin în lumina trandafirică a alcovului?..

Toate asasinatetele tănuite, toate chinurile închiziției, toate otrăvirile dela curțile regilor Franței, de cine erau puse la cale, decât de marile curtezane, pentru înlăturarea unei rivale incomode, sau mulțumirea unei vanități trecătoare?..

Și în lumea diplomatică modernă, dacă minciuna și perfidia sunt la mare preț, este că sunt îndemânatic mănuite de femei, cari totdeauna au ținut în mâinile lor „slabe“, puterea gurilor de foc, cari bat la depărtări neînchipuite!..“

Și isprăvea totdeauna cu aceleași cuvinte: „Ce să mă mai mir când, vorba lui Guillon: până și iadul e pavat cu limbi de femeie!“

...Apoi, după ce mai răsufle puțin, însemnat la față, cu ochii spre albastrimea cerului și mâinile împreunate, ca pentru rugăciune, se întreba:

„Dar dacă n'ar fi existat femeia?“

„Mintea omenească nu e în stare să închipuiască atâta fericire!..

Liniște desăvârșită în adâncul sufletelor; limpezime în judecată, adusă pe urma odihnei creierului; pace desăvârșită pe rețeaua nervilor, odată cu adormirea celui mai neastâmpărat dintre simțuri!..

Gândește-te numai că dela 15 ani, femeia, sub forma ei cea mai seducătoare, pune stăpânire pe întreaga noastră alcătuire fiziologică și morală. În ghiarele ei ne sbatem toată adolescența, tinerețea și de multe ori până la sfârșitul maturității!.. Și în tot acest răstimp, rari sunt clipele de adevărată mulțumire!.. Tot restul, zi cu zi, sorbim amestecul de otrăvuri, menite să ne ușureze drumul spre moarte!..

Dacă norocul te-a ferit de apropierea monstrului femeiesc, sensibilitatea primilor ani, ți-aduce neîncetat în minte icoana vre-unei fetițe, zărită de mult undeva, care te-a impresionat până la obsesiune:

„On est poursuivi toute sa vie, des têtes de jeunes filles qu'on a vues à seize ans“.

Câtă vreme smulsă din calea propășirii obștești și pierdută în cultul celei mai neroade dintre îndeletnicirile omeniești: dragostea!

De mii de veacuri, omenirea își jertfește cei mai frumoși ani ai tinereței, cântând, cu aceleași cuvinte și aceiași monotonie, ochii, gura și corpul femeii!

Dacă, dela facerea lumii, îndrăgostiții n'ar fi pierdut atâtea

noapți, la razele lunii, spunându-și minciuni; dacă fiecare dintre noi, am fi înlocuit femeia iubită cu mutarea din loc a unei pietricele... s'ar fi putut nărui munții și astupa cu ei toate mările!..

Unde ar fi fost știința, dacă apostolii ei ar fi putut înlătura din preocupările lor grija unor femei, de cele mai multe ori ușurele sau ticăloase!

Ce ar fi dat la lumină artiștii, lăsați stăpâni numai pe inspirațiile lor, dacă nu i ar fi chemat la realitatea hidoasă, tovarășa lor de viață!..

— Cu toate astea, întrerupsei eu, a trăit acum vre-o sută și cincizeci de ani, un mare filosof și scriitor care a spus:

„Quand on écrit des femmes, il faut tremper sa plume dans l'arc-en-ciel, et jeter sur sa ligne la poussière des ailes du papillon“.

— Nu'mi vorbi, se grăbi el să adauge, nu'mi vorbi de lirizmul emfatic al lui Diderot, îl cunosc. Atâta numai că el a schimbat femeile. E singura eșire ca să fim mai puțin amărăți: să le schimbăm amice, să le schimbăm cât de des! Numai astfel nu vor avea vreme să-și arate răutatea. Un proverb oriental e categoric:

„In fiecare primăvară noună schimbă-ți femeia; calendarele vechi nu mai au preț“.

Găsesc prea îngăduitor pe oriental; eu propovăduiesc schimbarea la fiecare săptămână căci „și piatra prinde mușchii, dacă șade mult într'un loc“.

— Amice Dinule—mai zisei eu, gata să plec—ești prea vajnic mâncător de femei și nu te știam așa!.. Dar noi? Păcatele noastre le-ai uitat? Și pentru că-ți place să pomenеști din gânditorii cu autoritate, ascultă versul lui Monselet:

„Tout homme a dans son coeur un cochon qui sommeille“.

— Ei, dragul meu, răspunse el grăbit, ori cât de ticăloși am fi noi, suntem niște heruvimi pe lângă ele!.. Dar văd că n'ai timp azi; o să-ți fac altădată teoria lui „cochon qui sommeille“, care izvorăște la noi numai din vrerea naturei; la ele din perversitate!

Cu toate astea romanticul Vigny s'a lepădat și de spasmul dragostei, când spune cu mândrie:

«Vivez, froide nature, et revivez sans cesse

«Vous ne recevrez pas un cri d'amour de moi!»

Iar când eram în pragul ușei îmi adause:

«Car la femme est un être impur de corps et d'âme»

«Și asta o spune cine?.. Un poet!»

* * *

Cu ăst vers în gând și uluit de câte auzisem, m'am despărțit în acea zi de Dinu Vioreanu, frământându-mi judecata ca să desleg taina care a făcut ca un om sănătos și cumpănit, să se schimbe așa de repede într'un monoman cu ideie fixă, înarmat cu atâta ură împotriva femeii.

Mi-am făgăduit a-i mai vorbi, la primul prilej, când, la adăpostul oricărei surprinderi, să pot studia mai de aproape acest fenomen, care îmi părea destul de curios.

...Prilejul mi s'a ivit de unăzi, când m'am dus să'l felicit pentru ziua lui de naștere.

La intrare m'a întâmpinat veselă servitoarea Sofica, gătită cu bonet, șorț alb îndantelat și pantofi galbeni noi.

— Ce e luxul ăsta pe tine, Sofico?

— E ziua conașului și poate vin mosafiri.

— Acum e cineva la dânsul?

— Nu; e singur, dar supărat catran!

— Ce spui?

— Nu știu ce are, dar nu l'am auzit niciodată blestemând femeile ca azi... Mi-a spus că mă dă afară și aduce un fecior în casă... Apoi dând din cap, cu un zâmbet de încredere: «Las c'o să-i treacă... Știu eu ce știu!»

Dinu, auzind șoapte la intrare, îmi ași înainte.

— Să trăești feminofobule, sălbatecule, pădurețule!..

El zâmbi și ne îmbrățișarăm.

După ce Sofica ne aduse țigări și cafele, i-am spus:

— Am o prietenă nostimă de pică... Pap mâine cu ea la Herăstrău: raci, lin și caracudă vie. Vii și tu?

— Pesemne că vizezi!.. Eu ia masă cu o femeie?.. Mă mir cum de nu-ți e silă să mi propui așa ceva!..

— Nu-i nimic, voi găsi alt prieten ca să nu fim singuri... Dar cât o să te mai țină nebunia asta?

— Atâta cât va mai dăinui în sufletul femeii ipocrizia, minciuna, necredința și restul... pe lângă cele șapte păcate capitale...

— Astea le fac farmecul... Dacă nu le ar avea, nu le-am iubi atât!..

— Și mai au ceva în sprijinul lor, cu care ne dau gata, mai cu osebire pe cei slabi de înger: lacrimile.

Ele plâng la poruncă. Plâng fără nici o convingere. Natura le a dat cea mai puternică armă: plânsul. Ceiace pentru noi e ridicul, pentru ele e sugestiv și sublim. Cele mai multe când plâng își măresc farmecul cu o drăgălășie deosebită. Multe din cele urâte, în plâns devin adorabile!

Noi, când plângem suntem prada unei dureri reale. În desna-dejdea noastră numai judecăm la nimic. Vărsăm lacrimi ca să ne ușurăm suferința...

Ele în timpul plânsului, au mintea limpede.

Plângând numai de formă, urzeala gândirei nu conținește activitatea cerebrală e în plină vigoare. Latinul o formula clar:

«Femina dum plorat, decipere laborat».

Iar Publius Syrus zicea că femeile învață să plângă, spre a minți mai bine.

Gânditorii moderni au osândit de mult plânsul femeii.

Rochébrune ne sfătuște:

«Plângând femeile înving; feriiți-vă de lacrimile lor; ele sunt false ca și iubirea lor».

Prin plâns ele ne stăpânesc. Puterea lor sunt ochi, ori că plâng, ori că râd, prin ochi ne prind și ne farmecă.

«Ochii și sprâncenele fac toate belelele».

Când nu mint cu ochii, mint cu gura, și aci sunt neîntrecute. Jurămintele lor au fost false decând e lumea.

Versurile poetului latin Catullus, victima trădării femeii sale Lesbia, o spuneau de acum două mii de ani:

*«Mulier cupido quod dicit amanti
In vento scribere et rapida oportet aqua»*

Sau în traducere:

*«Dar ce-a promis femeia amantului iubii
Să scrii în vânt și'n unda pârâului grăbit»*

Incalte voi, bieții poeți, în goana voastră după himere, rămâneți veșnicii desamăgiți și înșelați... De multe ori o și spuneți cu condoare:

«Et fais-moi des serments que tu romperas demain».

Iar în stanțele către Manon, ale cântărețului Delmet:

*J'aime ton coeur inhumain
Tu me trahiras demain
Mais ce soir je t'aurai toute !..»*

Apoi, trântit pe divan, cu ochii mieroși, după ce pomeni cu un suspin prelung numele lui Eminescu, scandă duios și melancolic:

*«Și în farmecul vieții mi
Nu știam că-i tot accia
De te razimi de o umbră
Sau de crezi ce-a zis femeia...»*

— Te văd documentat, zisei eu, de parc'ai fi pregătit pentru o conferință... Amarnic mai ești de pornit!.. De mi-aș pune și eu mintea cu tine, aș răscoli trecutul, de unde aș culege destule mărgăritare, cu care aș risipi ușor aiurările pesimiștilor tăi!..

Toată poezia sentimentală a lumii, ce a făcut decât să înalțe femeia acolo de unde nimeni nu o poate prăvăli?

Poate că judecata ei să fie mai slabă ca a noastră. Dar inima lor ne lasă-mulț în urmă... Pe cât îmi amintesc Chamfort—tot un poet—a formulat într'o figură ăst adevăr, spunând că femeile au în cap o încăpere mai puțin și'n inimă o fibră mai mult.

Apoi ele când iubesc, jertfesc iubitului totul, până și puterea de a cugeta, care o închină numai ființei iubite.

Deși mă feresc să alunec pe povârnișul pedantismului tău, totuși nu mă pot opri de a pomeni câteva rânduri ale lui Donnay: »in

inima bărbatului, fiecare din iubite își are piatra, inscripțiunea și crucea ei mică. Femeile însă, când iubesc un bărbat, trecutul a murit! Viața lor începe din ziua în care l-au cunoscut... iar pentru rest nici inscripție, nici cruce în inima lor. Uitarea tuturor în groapa comună!"

Dinu sări înțepat :

— Ala a fost un autor dramatic și ce mi-ai citat tu e o frază de efect teatral, ca multe altele... Ai auzit tu de Sfântul Ciprian, episcopul care a fost ucis de păgâni pentru învățătura lui Crist?.. El a spus că „femeia are sămânță de coarne“, cu alte vorbe: menită să înșele! oricât ți-ar plăcea d-tale să o poetizezi. Popa a știut ce spune că doar sfânt era... Ce înșir eu, nu e pedantism, sunt constatări geniale, pe cari ți le pomenesc!

— Și o dovadă—reluai eu, urmându-mi șirul gândurilor—o dovadă că ele iubesc mai mult ca noi, este că gelozia la ele este un sentiment mult mai puternic ca la noi.

— Amice, răspuse el mai liniștit, aci intri iar în grădina mea. Ascultă pe marele Kant, care te distruge: „Bărbatul e gelos când iubește, femeia chiar când nu iubește“. Ce adânc înțeles au cuvintele astea și adevărul lor scutește de orice alte lămuriri... E foarte greu să știi dacă svârcolelile de gelozie ale unei femei sunt pornite din dragoste, din interes, sau din teama triumfului vre-unei rivale!

— Dragul meu, toți savanții și filosofii tăi, strânși la un loc, nu pot da atâta fericire ca un singur sărut al femeii iubite:

«Les morts ne sont jaloux, dans leur paix solitaire que du murmure des baisers».

Dacă n'ar fi decât atâta la partida femeii și e destul.

— Da, dar câți ani îți fură din viață sărutul dorit și cu cât amar îl plătești!

— Cine se mai gândește la asta? Ascultă cântecele poporului, pline de o dulce resemnare, găsind în iubire singura mângâiere pe lume:

*Cât oi trăi să iubesc,
Că de-oi muri, putrezesc!
Peste țărână, crește iarbă—
Cine-o trece nu mă'ntreabă
Care puică mi-a fost dragă!*

Cu un hohot de răs batjocoritor, Dinu se pregătea, învinețit de indignare, să-mi arunce desigur o apostrofă violentă, când Sofica năvăli pe ușă, palidă, și grăi, cu vocea sugrumată :

— Domnule!.. Conița Dida... Ce să fac?

Pe figura prietenului meu, un fenomen pe care nu'l voi uita : din congestionat în vioriu, cum era, deveni, cât ai clipi, alb ca hârtia! Ai fi zis că inima, umflându-i-se peste măsură, ar fi supt tot sângele dela periferie, cu puterea de sorbire a unei pompe puternice.

După un scurt răstimp de rătăcire, voința păru că i se redeșteaptă și porunci înviorat :

— Ce mai aștepți? să intre... să intre! și murmură ca într-aiurea : „O draga, draga mea mică!..“

În cadrul uşei se arată o femeiuşcă plină de drăgălăşie: Era ochişică, cu căpşorul minunat înrămat în plete înoptate, ochii mari negri, genoşi şi umezi, iar deasupra buzei umbra unui pufuşor de mustăcioară. Trupul avea mişcări unduioase, iar sânul sbucnea pietros înainte...

Pe braţe purta un buchet mare de trandafiri sângerii.

Înainte spre Dinu, îi întinse florile, şi, cu o mlădiere caldă în glas îi zise:

— Uită, Dinule, şi hai să ne'mpăcăm!.. E ziua ta!

Dinu păru că atât aştepta şi fără să se mai preocupe de noi, năvăli spre ea, o cuprinse în braţe şi-i frânse mijlocul într'o strânsoare nebunească, potopindu-i sânul şi gâtul cu sărutări înflăcărâte, pe când buzele-i pronuntau înfiorate:

— Micule!.. dragule!.. visule!.. viaţa mea!.. mulţumesc că te-ai reîntors, astfel muream de durere!..

Şi sărutările urmară să curgă din plin şi deoparte şi de alta...

Eu şi cu Sofica priveam tăcuţi. Ea zâmbitoare, eu însă înmărmurit.

Servitoarea, înţelegând nedumerirea mea, îmi şopti:

„De anul trecut sunt despărţiţi şi domnul nu mai era într'ale lui. L'aţi auzit cum blestema mereu... Suferea mult bietu domnu“.

Când vâlvătaia se mai potoli, fui prezentat. Ea răspunse cu un surâs cuvintelor mele curtenitoare.

— Vezi cât de nostimă e păpuşa mea—relia Dinu, ca în extaz—şi ce glas mângâios: o vinişoară de apă de isvor!

Eu îl bătui pe umăr:

„Ştii ce a zis Saadi?...“ Puternici ai pământului, să nu ajungeţi să iubiţi femeia cu aprindere“.

Apoi răspicat: „Asta a zis'o Saadi, Muşarif-ed-Din Saadi!“

El reveni ca dintr'un vis, apoi, luându-şi idolul pe genunchi, cu obrazul lipit de al ei şi cu ochii jumătate închişi îmi răspunse:

«Şi dacă ar fi zis, nu era vorba de asta... Asta e mică... Ce poate ea?.. Ce ştie ea?..»

Vorbele lui veneau de departe, dintr'o altă lume parcă, din lumea trecutului, a visărei şi a iubirei...

— Acum, mai zisei eu, nu'mi rămâne decât să-ţi las liniştea, să guşti din binefacerile femeii pe pământ şi să mă retrag.

— A, nu! strigă el sărind, poţi pleca, dacă vrei, dar diseară luăm masa împreună în oraş; eşti invitatul nostru, iar mâine seară te însoţim la raci, lin şi caracudă vle; vom fi patru.

Apoi către ea: „Nu e așa, regina mea, stăpâna mea?..“

Drept răspuns ea'mi întinse o mână mătăsoasă, pe care'mi lipii buzele cu mulţumire, apoi făgăduind că primesc poftirea lor şi că mă reîntorc pe înserat, plecai.

În urmă auzeam, prin uşa rămasă întredeschisă, vocea prietenului meu, întreruptă de mângâieri calde:

„Nu e așa, maică?.. Tu eşti mică... Ce poţi tu?.. Ce ştii tu?..“

IN TĂCERE

Se'nvăluia'n cenușe amurgul pe furiș ;
Și bolta răcoroară a negrului frunziș
Pe sufletele noastre punea acoperiș.

Cu inima prea plină de sunet și culoare,
Cu genele oboseite de-aiâta colb de soare,
Noi ascultam tăcerea cum prinde să coboare.

Mergeam în pas molatic alături amândoi,
Purtam pe umeri umbre ca niște pene moi,
Prinsese stropi de lună să picure prin foi.

Cuvinte-abia șoptite se-opriseră pe buze ;
Și din adâncul nostru dorințele confuze,
Urcau în slava clară cu susur de havuze.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De-odată, obosită te-ai răzimat de-un frunchiu,
Sclipea în ochi-ți tineri al razelor mănunchiu,
Tot sufletat din mine căzuse în genunchi.

O ! clipa de tăcere scăldată în lumină
Când mâinile-ți întinse în noaptea opalină
Cercară rugătoare s'ajungă luna plină !

Ce teamă mă cuprinse de-am întrebat : Ce vrei ?
C'ai tresărit uimită, cu ochii duși și grei,
Cu inima'ncărcată de-al cerului poiei.

Cum îți sorbeam privirea topită de plăcere,
Din apa ei un zâmbet crescuse fără vrere
În cercuri luminoase sporite de tăcere.

Și cum zâmbeai la mine, pierdută, fără grai,
În ochii-ți buni și limpezi citii că tu purtai
Poveri de floare albă în sufletul bălai.

Și ne-am întors în noapte cu aur pe vesminte,
Cu aripi de lumină—și-ți mai aduci aminte ?
Cu-o lacrimă de lună în inima cuminte.

MARCEL N. ROMANESCU

PE STRADĂ

Nici până astăzi taina-mi de foc n'a biruit
Sfiala ce-o îmbracă în raze de visare
Și-o ține ferecată'n vrăjită așteptare;
Nici până astăzi taina nu ți-am mărturisit...
Ci când pe strad' alături de doru-mi tănuit
Sporita-i frumusețe și-o plimb-a ta făptură,
Din darurile tale bogate o fărâmură
În treacăt fiecărei femei ti împrumut
Și te slăvesc atunci 'n femea ce-a trecut.

G. ROTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOINA

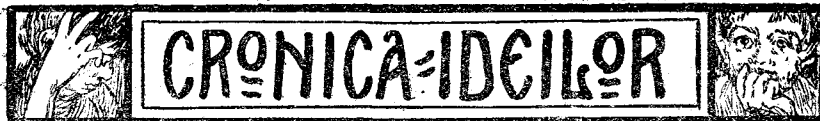
Doină, doină, sfântă doină,
Tu cuprinzi atâta jale,
Câtă apă se revarsă
În spre Dunăre, la vale.

Viersul tău ne fură lacrimi
Dintr'o zare 'ntraltă zare,
Căci în el se sbat și cântă
Suferințe seculare.

Taina ta ca s'o pătrundă
În zadar streinul cată,
Graiu tău îl înțelegem
Numai noi, în lumea toată!

ALEXANDRU T. STAMATIAD

REVIZUIRE DE EXPRESII

II. — «**Opinia Publică**». — Expresia salvatoare în atâtea chestiuni sociale, politice, economice, religioase, morale... Cheia magică a porților ce stau în calea idealurilor cari, se spune, sunt ale tuturor; leit-motivul nelipsit din verbiajul niciunui orator de orice soi și orice valoare. Un cal de bătaie pentru aventurierii tuturor împrejurărilor și agitațiilor sterpe; o sperietoare ce sbucnește dintr'o gură sarcastică deschisă asupra unei mulțimi ce prea ades nu știe pentru ce s'a adunat. Solemn silabizată de personagii în cari s'a concentrat o stranie autoritate, consacrată de un stat-major de asociați pentru exploatarea „intereselor sfinte” ale altora — ale colectivității, ale națiunii, ale fraților, ale etc...

O crâncenă realitate însă, alcătuită din milioane de indivizi ce-și văd de sărmenele lor nevoi, de munca lor necruțătoare, de menirea lor umilă și mereu nedăjduitoare; — o realitate transformată de magia retorismului, resumată — ca un cer cu flori în câteva picături de parfum tare, ce se votalizează îndelung, obsedant... „Opinia publică” — e plin aerul de silabele acestea, atât de abuzate încât pare că se închiagă singure sub limba și condeii oricui.

„Opinia publică” a devenit în adevăr o realitate deosebită de cea care tace și muncește și suferă — o realitate abstractă, ca să zicem astfel, ce domină „lumea”, ca o constată amenințare, ca o fantasmagorică pasăre de pradă, nevăzută, dar al cărei fâlfâit e simțit în juru-ne, pretutindeni și oricând..

Când vom înțelege în cele din urmă și această expresie? Când îi vom putea reda sănătatea — savoarea pură de fruct suprem al existenței sociale? Căci acum ea circulă ca o curtezana ca ea e a tuturor și a nimănu; — e spuma oceanului furtunatic; musca de pe coarnezle bouului; mărgeaua de sticlă pe fruntea unei frumuseți ce n'are nevoie de podoabă...

Când vom rupe toate iluziile cu cari s'a învăluit această expresie și vom atinge, dureros, cu siguranță de nedesmințit, realitatea ei imediată, unică și constantă? Când vom reduce această vietate cu nenumărate mâini și picioare, la o întrupare omenească simplă, — sănătoasă, demnă și liberă? Când vom recunoaște, sub desfrânarea ei oribilă, crâncena serioșitate a vieții, a Insului, — a solitarului solidar cu îșii, cu frații săi? Când va fi expresia aceasta o „chestiune” de conștiință individuală?

— Atunci când va vorbi omul singur, pentru el însuși! Când va răspunde el, o realitate vie, altei realități vii; — și când toate aceste unități conștiente se vor strânge într'o su-

premă unitate — care nu va mai fi o „opinie publică“ abstractă, fantastică — ci, o opinie publică omenească care își găsește o expresie concretă, un gest de faptă imediată, sigură și liberă,— și un cuvânt de isbândă ce răsună din tot atâtea piepturi câte alcătuiesc mulțimea umană cea nouă: conștientă, voluntară, creatoare...

EUGEN RELGIS

Teatrul Modern: POAMA CRUDĂ de Bracco

Pentru închiderea stagiunii compania Excelsior a ales *Poama crudă* de Bracco. Repertoriul serios se sfârșește și aci cu o comedie. Termenul e pretențios. Comedia cuprinde ceva mai mult. *Poama crudă* e mai puțin decât o comedie. Farsa cu care se învecinează de aproape ar fi genul în care am pute-o așeza, dacă nu ar avea unele intenții de a o depăși. Astfel autorul uneori are și gânduri serioase: nepotrivirea vârstelor în căsnicie cu toate neajunsurile ei deoparte, iar dealta triumful tinereții care caută totdeauna tinerețe — *poame cât mai crude*, sânt cele două teme ale piesei.

Odată puse, autorul își ia libertatea să prindă în ridicolul situației pe cei ce nesocotesc aceste două neadevăruri. Piesa cuprinde în sine mai multe farse: una jucată soțului bătrân — încornorat care niciodată nu pricepe nimic, alta pretendentului prea tomnatic care nu reușește să se însoare cu nici o fată tânără, fiindcă le iubește pe toate, în fine încă una jucată femeii tinere măritată cu un bătrân, de amantul și mai tânăr care preferă *poama crudă*: sora amantei lui.

Sunt lucruri cari prind în teatru. Sunt lucruri cari prind și în literatură dacă știi să le spui. Teatrul nu-i tot una cu literatura după cum nici cuvântul decolat până la obscenitate sau pantomina înlocuind cuvântul actorului nu-s tot una nici chiar cu farsa.

Poama crudă nu isbutește să fie o piesă de teatru. Defectul în genere comun tuturor farselor și comediilor bufe este exagerat până la maxim. Niciodată nu iese din banalitatea situațiilor.

Știi dela primele scene cum se va sfârși, te aștepți chiar cine o să intre în scenă și cine o să iasă. Te urmărește impresia puternică tot timpul că ai mai văzut undeva lucruri de acestea.

Actul ultim e totdeauna inutil și plicticos. Verva și spiritul se istovesc obicuinut după primul.

Din penibila situație autorul nu iese decât prin *expediente*. Jocul de cuvinte, *pornografia* abundentă, spusă însă *cu perdea* — încearcă să înlocuiască toate însușirile bune absente.

Dacă te reculegi câtuș de puțin, te convingi că tu spectator ești *ultimul* căruia și s'a jucat *o farsă*.

Actorii sunt groaznic de încurcați în asemenea situații. Cei buni găsesc mijlocul; exploziune de vervă, de gest — pantomină chiar, mijloace eftine, dar singurele în stare să salveze piesa. Când reușesc, ai uitat de dragul talentului lor teatral tot golul *de conținut* care se ascunde în dosul acestei bogății de *expresune*.

Se înțelege dela sine figura ce o fac în asemenea piese începătorii.

Revenind la cazul nostru, menționăm pe d-nii Mihalescu (Ernest Richetti), Iancovescu (Nino Lovigiani) și d-na Tantzî Cutava (Tilde Richetti) în prima categorie de artiști și pe d-ra T. Boiu (Bice) în cea de a doua. I s'a încredințat un rol prea greu pentru a stărui mai mult asupra *debutului* d-sale.

Lucru explicabil când trebuie să păstrezi *nota* într'un grup că cel format de cei trei d'intâi.

MIHAIL IORGULESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A APĂRUT DE

HORTENȘIA PAPADAT-BENGESCU

SFINXUL...

Editura ALCALAY.

Prețul LEI 10.—

A APĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Nedreptății și favoriții literaturii** . *E. Lovinescu*
Așteptare (poezie) *Alexandrina Scurtu*
Regina Elisabeta (nuvelă) *Maiorul Gh. Brăescu*
Povestea Cucului *I. Dragoslav*
Civilizația Germană *George Cornea*
Povestea noastră (poezie) *I. N. Pârvolescu*
Pe Șantier (schiță) *Andrei Braniște*
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) *G. M. Vlădescu*

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

ULTIMA NOUȚATE

In editura ALCALAY a apărut:

CADRILUL

Comedie în trei acte de L. REBREANU

reprezentându-se cu un succes deosebit la Teatrul Național
din București

Iată câteva spicuri din presă asupra «Cadrilului»:

Dacia. — E o psihologie nouă în teatrul nostru și d. Rebreanu a isbit să-i dea uneori trăsături scilpitoare de umor.

Renașterea Română. — Dialog vioi, caracterizare precisă a personajelor și o înlanțuire strânsă a acțiunii...

Dimineața. — Comedia d-lui Rebreanu e alcătuită în genul onest și naiv, în înțelesul bun al cuvântului, al comediilor lui Schoenthan și Kadelburg.

Steagul. — „Cadrilul”... poate fi redus la o simplă dar delicioasă farsă pentru unii, și ridicat pentru alții până la un adevărat simbol.

Isbânda. — ... Surpind agreabil elegant șlefuitele aforisme, paradoxuri și sentințe cu cari e împănată piesa.

Epoca. — ... Piesa d-lui Rebreanu e bună și poate fi urmărită cu interes.

România. — Acțiunea este vie, se succede logic; sunt destule scene tari, cari ating perfecțiunea și cari surprind prin spontaneitate, prin claritate, prin natural.

Avântul. — Calitatea esențială a comediei e că e ușoară, veselă și mai ales spirituală...

Rampa. — ... D-l Rebreanu a dovedit mult spirit de observație, adesea ironico-indulgent, uneori satiric.

Chemarea. — „Cadrilul” a relevat însușirile sate de dramaturg și de tehnician al dialogului.

Indreptarea. — Dialogul, plin de vervă și lipsit de pretenții, e desigur partea cea mai consistentă a piesei...

Adevărul. — Bilanțul total este: două ore vesele, fără altă pretenție decât de-a amuza.

Un volum splendid, cu coperta în culori LEI 7,50